מוסיפה הגמרא פירכא שניה: **וְתוּ** – ועוד, **שְׁאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ** – שאם היה עולה על דעתך, שגם **כִּי עָבִיד** – אם יגלח מצות תגלחת מצורע, אם כן ולא בתער, **מְצָוָה קָא עָבִיד** – יקיים מצות תגלחת מצורע, אם כן הריבוי 'וקנו' אינו בא ללמדנו היתר לגלח זקנו בתער שלא לצורך, **מְדִּלָּא כָּתִיב** – שהרי לא כתוב במפורש שמותר לגלח **בְּתַעַר**, אלא הוא רק ריבוי, **וּבְרִישׁ לָקִישׁ דְּאָמַר** כלל בדחיית לאוין, **שַׁבָּת מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה**, וקיום העשה פעמים שסותר את הלאו, **אִם אַתָּה יָכוֹל לְקַיֵּים אֶת שְׁנֵיהֶם**, ולא לדחות את הלאו, **מוּטָב** לעשות כן ולא לדחות את הלאו בחינם, **וְאִם לָאו** – ואם אי אפשר לקיים את העשה אלא אם יעדחה את הלאו, **יָבֹא עֲשֵׂה וְיִדָּחֶה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה**, ואם כן אף בתגלחת מצורע, כיון שאפשר לקיים שניהם על ידי שיגלח במלקט ורהיטני, אין ללמוד מ'וקנו' היתר לגלח בתער, משום שהיתר זה סותר את הכלל של דחיית הלאוין. אלא מוכח שהריבוי של 'וקנו' בא ללמדנו שאף כהן מצורע צריך לגלח את זקנו בתער, ומוכח שמצורע צריך לגלח דווקא בתער.

עד כאן ביארה הגמרא את דעת חכמים, הלומדים שאיסור השחתה הוא בתער, ועל כן הם לומדים מ'וקנו' שמצורע מגלח בתער. אולם לרבי אליעזר אין ללמוד כן, שהרי לשיטתו גם אם תגלחת מצורע היא במלקט ורהיטני, צריך את הריבוי של 'וקנו', ללמד שהתגלחת דוחה את איסור השחתת הזקן שהוא גם במלקט ורהיטני [כמבואר במשנה שהובאה לעיל (מז:)]. שואלת הגמרא: **וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מַאי טַעְמָא** – מהו המקור לשיטתו, שתגלחת מצורע צריכה להיות דווקא בתער.

משיבה הגמרא: רבי אליעזר **יָלֵיף** – לומד שתגלחת מצורע היא בתער מֵהריבוי **'ראשו'**. **דִּתְנַיָּא**, נאמר בפסוק לגבי תגלחת מצורע (ויקרא יד ט) 'וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זְקָנוֹ וְאֶת גַּבֹּת עֵינָיו וְאֶת כָּל שְׂעָרוֹ יְגַלַּח', **'ראשו'** מַה תַּלְמוּד לוֹמַר – מדוע נזכרה בפסוק תגלחת הראש, הלא הפסוק כבר אמר שמגלחים כל שערו, וראשו כלול ב'כל שערו', ומה באה המילה 'ראשו' ללמדנו. **לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר לַנָּזִיר נָזִיר** בתוך ימי נזירותו (במדבר ו ה) 'תַּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל רֹאשׁוֹ' – שאסור לגלח את ראשו בתער, **יָכוֹל** הייתי חושב לומר **שַׁאַף נָזִיר מְצוֹרָע** שבא לגלח תגלחת טהרה בתוך ימי נזירותו, יהיה דינו **בֵּן**, שאסור לגלח שער ראשו בתער, **תַּלְמוּד לוֹמַר** – נאמר בפסוק **'ראשו'** שהוא מיותר, ללמד שאף אם הוא נזיר, כיון שנצטרע מגלח את ראשו, משום שמצות עשה של גילוח מצורע, דוחה את הלא תעשה של 'תַּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל רֹאשׁוֹ', וגם את העשה של 'גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ'. ומכך שצריכים פסוק לרבות שנזיר מצורע מגלח את ראשו מוכח שתגלחת מצורע היא בתער, כיון שאם תגלחת מצורע לא היתה דווקא בתער גם נזיר מצורע היה יכול לגלח, ולא היינו צריכים לזה ריבוי מיוחד, שהרי איסור הגילוח של נזיר הוא רק בתער.

הגמרא דוחה את הלימוד לשיטת רבי אליעזר, כפי שדחתה לעיל לשיטת רבנן: **מַאי** – מנין שתגלחת מצורע אינה אלא בתער, **דִּילְמָא** – שמא יש לומר **שֶׁלְּעוֹלָם אֲפִילּוּ** אם **לִיקְּטוֹ** המצורע לשערו, **בְּמַלְקֵט וּבְרַהִיטְנִי** ולא בתער, גם כך **מְצָוָה קָעָבִיד** – הוא מקיים את מצות תגלחתו, **וְכִי תֵּימָא** – ואם תרצה להוכיח שתגלחת מצורע אינה אלא בתער, משום שאם אין חיוב תער בתגלחת מצורע, **תַּעַר לָמָּה לִי** – מדוע הוצרך הפסוק להתיר לנזיר מצורע לגלח בתער מהריבוי של 'ראשו', אין זו הוכחה, כיון שאפשר לומר שהתורה כתבה 'ראשו' בשביל **לְמֵימְרָא** [–לומר] דְּמותר למצורע לגלח את ראשו **אֲפִילּוּ בְּתַעַר, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא** – שלא יעלה על דעתך לומר, **שהוֹאִיל וְנָפְקִי נָזִיר כִּי עָבִיד בְּתַעַר מִיחַיַּיב** – שמכיון שנזיר המגלח ראשו בתער חייב מלקות, אם כן **נָפְקִי מְצוֹרָע נַמִּי** – גם נזיר מצורע שגילח בתער לטהרתו, **לִיחַיַּיב** – יתחייב מלקות. **קָא מַשְׁמַע לַן דְּלָא** – לכן הוצרך הריבוי 'ראשו' ללמדנו שאף אם גילח בתער אינו חייב. ואם כן אין הוכחה שמצורע צריך לגלח דווקא בתער.

הגמרא פורכת את הדחיה: על כרחך הריבוי מהמילה 'ראשו' בא ללמד שתגלחת המצורע היא דווקא בתער, משום **שֶׁאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ** – שאם יעלה על דעתך לומר **שִׁכִּי עָבִיד** – שגם אם מצורע יגלח **בְּמַלְקֵט וּבְרַהִיטְנִי מְצָוָה קָעָבִיד** – יצא ידי חובת מצות הגילוח, אם כן הריבוי 'ראשו' אינו בא ללמדנו שמותר לנזיר מצורע לגלח ראשו בתער, **מְדִּלָּא כָּתַב** – שהרי לא כתוב בתורה במפורש שמותר לגלח **בְּתַעַר** – אלא הוא רק ריבוי, והטעם שלהיתר זה אין די בריבוי 'ראשו', ורק פסוק מפורש יכול להתירו, הוא **בְּרִישׁ לָקִישׁ** שאמר שאין עשה דוחה לא תעשה אלא כאשר אי אפשר לקיים שניהם, וכאן אפשר לקיים שניהם על ידי שיגלח במלקט ורהיטני, אלא על כרחך שהריבוי 'ראשו' בא ללמדנו שמצורע צריך לגלח דווקא בתער.[ס]

שואלת הגמרא: **וְרַבָּנָן** שלמדו שתגלחת מצורע היא דווקא בתער מהריבוי 'וקנו', **הַאי 'ראשו' מַאי דָּרְשִׁי בֵּיהּ** – מה הם דורשים מהריבוי 'ראשו' שלפי רבי אליעזר בא ללמד על תגלחת מצורע שהיא בתער.

משיבה הגמרא: **מִיבָּעֵי לְהוּ** – רבנן צריכים את הריבוי של 'ראשו' **לְמִידְחֵי לָאו דְּהַקָּפָה** – ללמד שמצות תגלחת מצורע דוחה איסור הקפת הראש. **דְּתַנְיָא** בברייתא על הפסוק (ויקרא יט כז) 'לֹא תַקִּיפוּ **פְּאַת רֹאשְׁכֶם, יָכוֹל** – הייתי חושב לומר, **שַׁאַף מְצוֹרָע בֵּן** – שגם מצורע בתגלחתו יהיה אסור להקיף פאות ראשו, **תַּלְמוּד לוֹמַר** – נאמר בפסוק **'ראשו'** שהוא מיותר, ללמד שמצות גילוח מצורע דוחה את הלאו של 'לא תקיפו', מפני שעשה דוחה לא תעשה, ולכן אף שיער הפאות בכלל הגילוח.

מקשה הגמרא: **לָמָּה לִי לְמִכְתַּב** – לשם מה צריך לכתוב **'ראשו'** ללמד שהעשה של תגלחת מצורע דוחה לא תעשה של הקפת הראש, **וְתִיפּוֹק לֵיהּ** – הלא אפשר ללמוד דין זה, **מֵהריבוי 'וְקָנוֹ'**, כמו **דְּתַנְיָא** בברייתא המובאת לעיל (מז:), נאמר בפסוק לגבי תגלחת מצורע (ויקרא יד ט) 'וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זְקָנוֹ וְאֶת גַּבֹּת עֵינָיו וְאֶת כָּל שְׂעָרוֹ יְגַלַּח', ויש לשאול, **'וְקָנוֹ'** מַה תַּלְמוּד לוֹמַר – מדוע נזכרה בפסוק תגלחת הזקן, הלא הפסוק כבר אמר שמגלחים כל שערו, וזקנו כלול ב'כל שערו', ומה באה המילה 'וקנו' ללמדנו, **לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר** לגבי כהנים (ויקרא כא ה) **'וּפְאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ'** – שנאסרו הכהנים בגילוח פאות הזקן בתער, **יָכוֹל** – הייתי חושב לומר **שַׁאַף** כהן **מְצוֹרָע** שבא לגלח תגלחת טהרה, יהיה דינו **בֵּן**, שאסור לגלח את זקנו בתער, **תַּלְמוּד לוֹמַר** – נאמר בפסוק **'וְקָנוֹ'** שהוא מיותר, ללמד שאף אם הוא כהן, כיון שנצטרע מגלח את זקנו, משום שמצות עשה של גילוח מצורע, דוחה את הלא תעשה של 'וּפְאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ'.[ס]

מקשה הגמרא: אם למדנו מ'וקנו' שעשה דוחה לא תעשה, אם כן **לָמָּה לִי לְמִכְתַּב 'ראשו'**, וכן קשה להיפך, שאם למדנו מ'ראשו' שעשה דוחה לא תעשה, **לָמָּה לִי לְמִכְתַּב 'וְקָנוֹ'**, והיה לתורה לכתוב רק את אחד מהריבויים, ומדוע הוצרכו שניהם.[ס]

מתרצת הגמרא: **צְרִיכִי** – שני הריבויים 'ראשו' ו'וקנו' נצרכים. ומבארת הגמרא מדוע צריך את הריבוי 'ראשו', **דְּאִי כָּתַב רַחֲמָנָא** – אילו היתה התורה כותבת רק את הריבוי **'וְקָנוֹ', וְלֹא כָּתַב** – ולא היתה כותבת את הריבוי **'ראשו', הֲוָה אָמִינָא** – היינו אומרים **שֶׁהַקָּפַת כָּל הָרֹאשׁ לֹא שְׁמָהּ הַקָּפָה** – שלא אסרה התורה גילוח הפאות, אלא כאשר נוטל הפאות לבד, ובכך משוה שיער הצדעים לשיער שאחרי אזנו ומצחו, אבל כשנוטל את כל השיער אין כאן השוואה, ואם כן במצורע שמגלח כל ראשו, לא צריך לדחות איסור הקפת הראש, ואף מי שאינו מצורע יכול לגלח כל ראשו יחד עם שער הפאות. **וּלְהָכִי כָּתַב רַחֲמָנָא** – לכן הוצרכה התורה לכתוב את הריבוי **'ראשו'**, ללמדנו שהטעם שהותר גילוח הפאות במצורע אינו מפני שאיסור הקפת הראש לא נאמר במגלח כל הראש, אלא מפני שעשה דוחה לא תעשה. ויש להוכיח מכאן שאף בהקפת כל הראש יש איסור,

וְאִי כְּתַב – אם היתה התורה כותבת רק 'רֹאשׁוֹ', וְלֹא כָּתַב – ולא היתה כותבת 'זְקָנוֹ', הָוֶה אָמִינָא – היינו אומרים שאף על פי שמ'ראשו' מַשְׁמַע תַּרְתֵּי – שני לימודים, הראשון, דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי אֶת לֹא תַעֲשֶׂה, והשני, שמַשְׁמַע גם דְּהַקָּפַת כָּל הָרֹאשׁ שְׁמָהּ הַקָּפָה, שאם לא כן לא היה צריך לדחות את הלאו, שהרי אינו מגלח את הפאות בלבד אלא מגלחם יחד עם כל שער ראשו, וְאַבָּתֵי – אבל עדיין, את הדין שתגלחת מצורע אינה אלא בְּתַעַר, מָנָלָן – מנין לנו ללמוד, לְהָכִי כָּתַב רַחֲמָנָא – לכן הוצרכה התורה לכתוב גם 'זְקָנוֹ', ללמדנו שתגלחת נזיר מצורע דוחה איסור תגלחת של נזיר, ומכאן מוכח שצריך לגלח דווקא בתער, כיון שאם תגלחת מצורע לא היתה דווקא בתער גם כהן מצורע היה יכול לגלח, ולא היינו צריכים לזה ריבוי מיוחד, שהרי איסור השחתת הזקן הוא רק בתער.

מקשה הגמרא: וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שלא למד מהריבוי 'ראשו' כרבנן, שתגלחת מצורע דוחה את האיסור של הקפת הראש, אלא למד מריבוי זה (לעיל ע"א) שנזיר מצורע מגלח ראשו בתער, ומוכח שלמד שעשה דוחה לא תעשה מפסוק אחר, ולכן לא הוצרך ללמוד מפסוק זה שאיסור הקפת הראש שיש בו רק לאו, נדחה, אם כן דין זה דְּאָתֵי – שבא עֲשֵׂה וְדָחֵי אֶת לֹא תַעֲשֶׂה, מְנָלֵיהּ – מנין לו.

מתרצת הגמרא: שרבי אליעזר יָלֵיף – לומד את הדין שעשה דוחה לא תעשה מִדרשת הפסוק 'גְּדִילִים', דְּתַנְיָא בברייתא, נאמר בתורה (דברים כב יא) 'לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז', ונסמכה מצות ציצית בפסוק שאחריו (שם יב) 'גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ', ונדרשת הסמיכות כך, 'לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז',

---

אגרות קודש

ב"ה, ח"י תשרי, תש"כ
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה ברוך שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מז' תשרי,

בעת רצון יזכירו את כל אלה שכותב אודותם, על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

... ולכתבו שהעדר כתבו בעבר, מפני שאין לו מה לעשות וכו', מובנת הפליאה על מענה האמורה: בה בשעה שרבבות ואלפי בני ישראל באה"ק ת"ו נשמתם צמאה לדבר ה' אשר גילה ע"י עבדיו נשיאינו רבוה"ק [אף שיש מהם כאלה היודעים מצמאון שלהם וכאלה שהגוף מסתיר על הצמאון, ומובן שעל אלה הרחמנות גדולה עוד יותר], והוא שזכה **בחסד** עליון לדעת ע"ד תורת רבותינו נשיאינו, כותב שאין לו מה לעשות! ובודאי שהאריכות בזה אך למותר, ובפרט בזמן שמחתנו שמצותו אגוד ד' מינים שהם מייצגים ד' הסוגים דבני ישראל, והנקודה התיכונה בזה, שאין האתרוג יכול לקיים מצותו באם אין הערבה ביחד עמו, ודי"ל.

ויהי רצון שעכ"פ מכאן ולהבא יתבונן ויפעול בהפצת המעינות חוצה, ויבשר טוב בטוב האמיתי, טוב לשמים וטוב לבריות וטוב העושה פירות (קדושין מ, א).

בברכה לבשו"ט ולחג שמח.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א על החתום, והנני חותם בשמו,

א. קווינט

המזכיר